

Wyniki diagnozy postaw wobec doradztwa zawodowego, kariery i szkoły

Raport z badania uczniów sopockich szkół oraz ich rodziców i nauczycieli

Zamawiający:

Gmina Miasta Sopotu
Ul. Tadeusza Kościuszki 25/27
81-704 Sopot

Wykonawca:

PBS Sp. z o.o.
81-812 Sopot, ul. Junaków 2
www.pbs.pl/

SWPS Uniwersytet
Humanistycznospołeczny
Wydział Psychologii w Sopocie
81-745 Sopot, ul. Polna 16/20
www.swps.pl/

Sopot, 2021

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Streszczenie.....	3
2. Wstęp.....	5
3. Założenia metodologiczne.....	5
1. Cel badania.....	5
2. Badane grupy.....	5
Uczniowie.....	5
Pracownicy szkół.....	5
Rodzice.....	5
3. Narzędzia badawcze i metody analizy danych.....	5
4. Wyniki analizy.....	9
A. Uczniowie.....	9
B. Wychowawcy – nauczyciele.....	14
C. Rodzice.....	19
5. Bibliografia.....	23
6. Spis tabel.....	24
7. Spis załączników.....	25

1. Streszczenie

Najważniejsze wnioski:

1. Porównanie wyników badań przeprowadzonych w roku 2020 oraz 2021 prowadzi do wniosków, że zdecydowana większość mierzonych parametrów nie zmieniła się istotnie.
2. Doradztwo zawodowe jest rozpoznawalne wśród uczniów, jednak zdecydowanie więcej na jego temat wiedzą uczniowie szkół podstawowych (tabela A.3). Jednocześnie warto zauważyć, że w porównaniu do 2020 roku rozpoznawalność doradztwa jest w szkołach ponadpodstawowych wyższa. Zdecydowana większość nauczycieli podejmuje działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego (patrz tabela B.1).
3. Ogólny rozkład wyników badania postaw uczniów wobec doradztwa zawodowego i kariery należy ocenić pozytywnie. Prawie wszystkie wskaźniki postaw ważnych dla rozwoju zawodowego układają się w okolicach punktu odniesienia bądź nieco powyżej (patrz tabela A.1/ A.2). Czasami pojawiają się różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Większość zaobserwowanych różnic logicznie łączy się z większą dojrzałością uczniów szkół ponadpodstawowych. Jedyny wyjątek stanowi ocena motywacji osiągnięć, która układa się wyżej dla szkół podstawowych.
4. Znacząca pozytywna zmiana w porównaniu do wyników z 2020 roku zaszła w przypadku intensywności zajęć z doradztwa zawodowego (tabela A.3).
5. Rozkład wyników na temat szans kontynuowania nauki bądź podjęcia wymarzonej pracy jest w grupie badanych uczniów relatywnie korzystny. Korzystnie rozkładają się również opinie uczniów dotyczące postrzegania osobistego wpływu na rozwój swojej kariery (kontynuacji nauki bądź podjęcia pracy) (patrz tabela A.5). Równie korzystnie rozkładają się opinie uczniów dotyczące postrzegania wpływu na rozwój swojej kariery (kontynuacji nauki bądź podjęcia pracy). Zarówno w przypadku uczniów szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych wskaźnik dla kategorii „ja sam” przekracza 50%.
6. Zdaniem badanych uczniów najlepszym źródłem informacji o zajęciach i konsultacjach z zakresu doradztwa zawodowego są nauczyciele. Zdecydowanie najstarszym – inni uczniowie (tabela A.7). Pozostałe wyniki oscylują w granicach punktu odniesienia (2,5).
7. Korzystnie układają się również wskaźniki dotyczące wsparcia uczniów w grupie nauczycieli (patrz tabela B.3). Podobnie jak w badaniach wykonanych w 2020 roku nauczyciele mają silne poczucie, że rozwijają istotne kompetencje uczniów.
8. Najważniejszymi powodami braku aktywności nauczycieli w zakresie doradztwa zawodowego są specyfika uczonych przedmiotów oraz brak wiedzy i przygotowania metodycznego (patrz tabela B.2).
9. Zdecydowana większość nauczycieli uważa, że oferta szkoły dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia. Nie ma tu istotnych różnic pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz pomiędzy wynikami badań z 2020 oraz 2021 roku (tabela B.7).
10. Podobnie jak w badaniach wykonanych w 2020 roku Interesujące jest porównanie odpowiedzi uczniów i ich rodziców. Porównanie wyników dotyczących wsparcia od rodziny wskazuje, że przekonania rodziców są bardziej pozytywne niż przekonania uczniów. Różnice konsekwentnie wskazują, że rodzice mają upożytywniony obraz wsparcia, które dają swoim dzieciom; bardziej

pozytywnie niż uczniowie postrzegają również bariery edukacyjne, z którymi boryka się młodzież (tabela A.2 oraz C.1). Spośród konkretnych barier edukacyjnych (patrz tabela C.2) największe obawy wśród badanych rodziców budzi „przestarzały program nauczania”.

11. Badani rodzice są raczej przekonani, że szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego (tabela C.5), są jednak zdecydowanie mniej przekonani niż nauczyciele, że szkoła rozwija różne ważne na rynku pracy kompetencje (patrz tabela C.4).
12. Rozkład ocen poszczególnych działań wspierających uczniów wskazuje (patrz tabela C.3), że generalnie wszystkie działania przedstawione rodzicom wydają się im ważne. Relatywnie największą wagę przywiązują oni jednak do pracy nad potencjałem ucznia, relatywnie najmniejszą – do spotkań z potencjalnymi pracodawcami.
13. Rodzice wierzą, że relatywnie najlepiej szkoła uczy uczniów współpracy w zespole, relatywnie naj słabiej - umiejętności radzenia sobie ze stresem.
14. Porównanie opinii nauczycieli i rodziców wskazuje, że istnieją znaczne różnice w postrzeganiu tego, w jakim stopniu różne kompetencje są rozwijane w szkole (tabela B.4/C.4). Konsekwentnie nauczyciele oceniają znacznie wyżej niż rodzice rozwój kompetencji w środowisku szkolnym. Największe różnice występują w kategorii „Radzenie sobie ze stresem”.
15. Rodzice są raczej przekonani, że szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego (patrz tabela C.5). Jednak jak wynika z porównania danych zebranych w roku 2020 oraz 2021, rozkłady opinii na temat wsparcia szkoły w organizacji atrakcyjnych form wykorzystania czasu wolnego są w bieżącym roku nieco mniej korzystne w roku 2020.

2. Wstęp

W tym raporcie prezentujemy diagnozę postaw wobec doradztwa zawodowego, kariery i szkoły w grupie młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych zlokalizowanych w mieście Sopot. Wyniki tej diagnozy dopełniają wyniki badań przeprowadzonych wśród wychowawców - nauczycieli oraz rodziców. W sumie daje to pełen obraz problematyki doradztwa zawodowego postrzeganego z punktu widzenia wszystkich trzech grup interesariuszy. Wyniki badań przeprowadzonych na wiosnę 2021 roku przedstawione są na tle porównawczym wyników badań z roku 2020. W przypadku modyfikacji sposobu zadawania pytań przedstawione są jedynie wyniki z roku 2021.

3. Założenia metodologiczne

1. Cel badania

Celem tej części badania było opracowanie złożonego obrazu postaw wobec doradztwa zawodowego u uczniów, wychowawców-nauczycieli oraz rodziców uczniów uczęszczających do szkół w Sopocie.

2. Badane grupy

Uczniowie

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 22 marca a 29 kwietnia 2021 roku wzięło udział łącznie 1610 uczniów, ale blok pytań dotyczących doradztwa zawodowego zawarty był w tylko kwestionariuszach, które wypełniali uczniowie klas VII i VIII SP oraz wszyscy uczniowie szkół ponadpodstawowych. W badaniu zawarto również pytanie kontrolne, które pozwoliły odrzucić odpowiedzi nieszczerze. Tak więc ostatecznie w analizowanej próbie znalazło się 1483 uczniów sopockich szkół, z czego 414 uczniów klas IV-VI SP, 242 uczniów klas VII i VIII SP oraz 827 uczniów sopockich szkół ponadpodstawowych. W porównaniu do próby z 2020 roku, próba tegoroczna jest o ponad 50% liczniejsza, jest to godna podkreślenia pozytywna zmiana, bo zwiększa to wiarygodność wyników i wniosków.

Pracownicy szkół

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 22 marca a 27 kwietnia 2021 wzięło łącznie 238 pracowników sopockich szkół. Jest to grupa o blisko 20% mniejsza niż w badaniu wykonanym w 2020 roku.

Rodzice

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 12 marca a 29 kwietnia 2020 wzięło łącznie 516 rodziców uczniów sopockich szkół, z czego 60 rodziców uczniów klas I-III SP, 80 rodziców uczniów klas IV-VI SP, 78 rodziców uczniów klas VII i VIII SP oraz 298 rodziców sopockich szkół ponadpodstawowych. Jest to grupa o około 30% mniejsza niż w badaniu wykonanym w 2020 roku.

3. Narzędzia badawcze i metody analizy danych

Z uwagi na badane osoby metody zostały dobrane i dostosowane do punktu widzenia uczniów, wychowawców – nauczycieli oraz rodziców. Większość zastosowanych metod tworzyła spójne czynniki, które był mierzone za pomocą odpowiednio przygotowanych wskaźników.

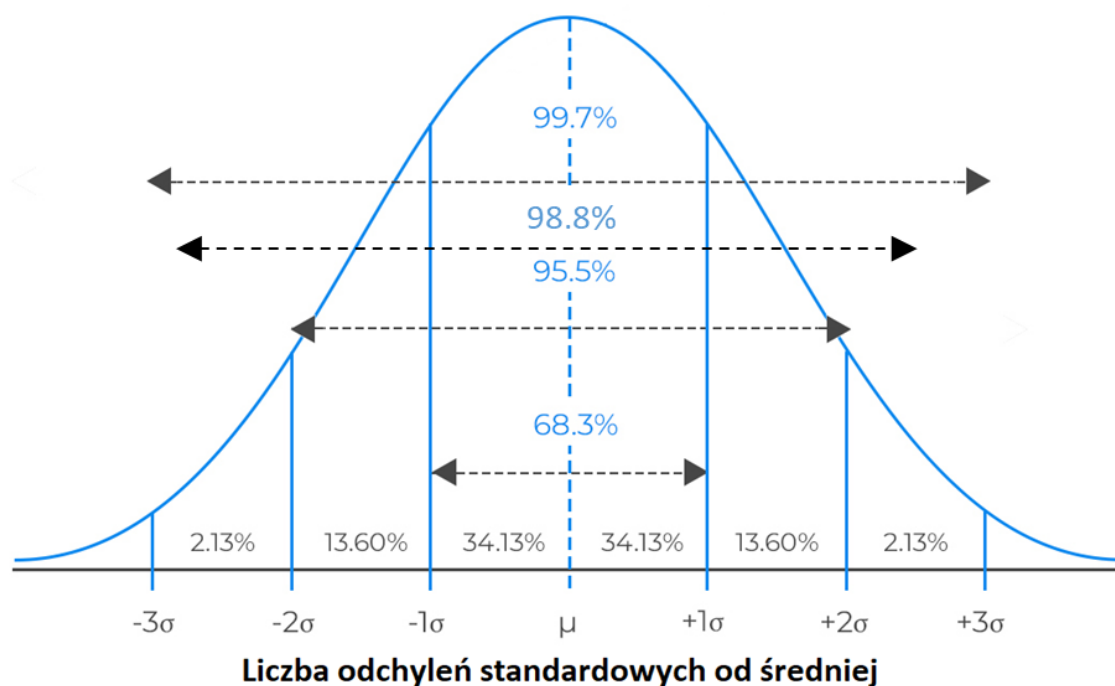
Komplet narzędzi badawczych znajduje się na końcu raportu. Opis poszczególnych wskaźników umieszczono na początku każdej z trzech części składających się na analizę danych. W przypadku każdego wskaźnika (skali) obliczano rzetelność pomiaru. Rzetelność pomiarów jest techniczną miarą ich wiarygodności, precyzyjności i niepodatności na losowe – niezwiązane z rzeczywistym poziomem mierzonej właściwości – zmiany. Jest to też liczbowe oszacowanie wielkości błędu pomiaru. Tam, gdzie

było to możliwe, do wyliczenia podajemy w tabelach oszacowania rzetelności wskaźników dokonane za pomocą współczynnika α Cronbacha, współczynnik ten przyjmuje wartości od 0,00 (brak rzetelności, wyniki odzwierciedlają jedynie błąd) do blisko 1,00 (bardzo wysoka rzetelność, bardzo mały błąd pomiaru). Przyjmuje się, że pomiary o rzetelności poniżej 0,50 są niewiarygodne i nieprzydatne do podejmowania jakichkolwiek decyzji; pomiary o rzetelności powyżej 0,90 są niezwykle wiarygodne; pomiary o rzetelności pomiędzy 0,80 a 0,90 są bardzo wiarygodne a pomiędzy 0,70 a 0,80 wystarczająco wiarygodne dla większości zastosowań. Jak widać to w kolejnych tabelach przygotowane zestawy pytań i pozycji testowych, mimo, że stosunkowo niewielkie dały wskaźniki o dobrych i bardzo dobrych rzetelnościach.

Wszystkie wskaźniki wyraziliśmy w postaci średniej z odpowiedzi na pytania składające się na miarę wskaźnika. W większości pytań wykorzystaliśmy czteropunktową skalę odpowiedzi punktowaną od 1 do 4, taka skala odpowiedzi jest stosunkowo łatwa do używania, ale nie daje tak dobrego zróżnicowania odpowiedzi jak skale z większą liczbą możliwych odpowiedzi, dlatego też w niektórych pomiarach użyto bardziej złożonych skal.

Zakres skal jest bardzo ważny, bo na jego podstawie możemy – z braku wyników odniesienia oraz pomiarów kryterialnych– wyprowadzić punkty odsiewowe. **Punkty odsiewowe**, to takie wartości wskaźnika, które pozwalają na klasyfikację osób badanych do jednej z grup jakościowo odmiennych pod względem jakiegoś kryterium. W przypadku niniejszych badań są to odpowiednio grupa osób zagrożonych w danym czynniku ryzyka oraz grupa osób chronionych w danym czynniku ochronnym. Poniższe rozumowanie jest spekulatywne, ale opiera się na zasadach wnioskowania naukowego oraz prawach psychometrii.

Większość zmiennych charakteryzujących funkcjonowanie ludzi ma rozkład normalny, taki jak na Rysunku 1.

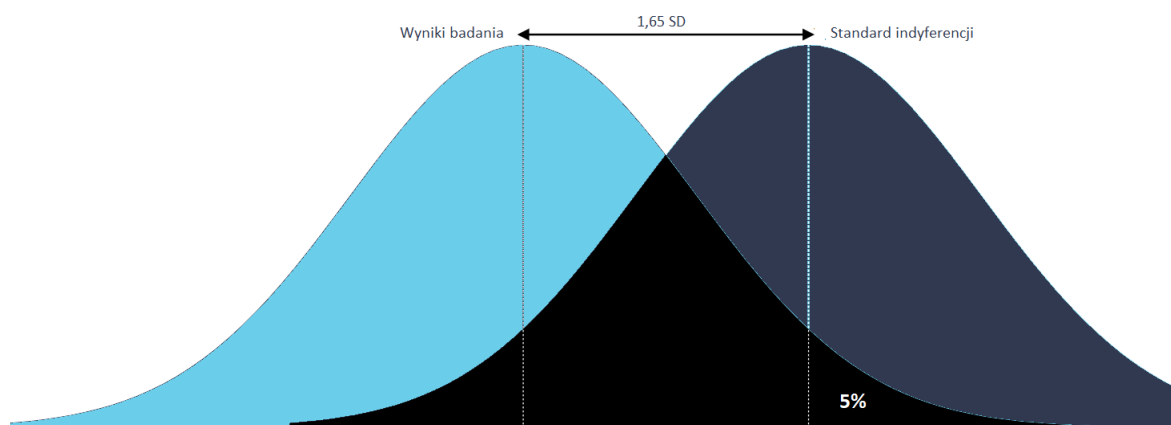

Rysunek 1. Parametry rozkładu normalnego

Jak widać to na Rysunku 1 niemal 99% całego rozkładu rozpościera się w pięciu odchyleniach standardowych, pomiędzy $-2,5$ a $+2,5 \sigma$. Ponieważ nasze pomiary mają zakresy ograniczone minimami

i maksimumami skal odpowiedzi, to o ile rozkłady czynników są zbliżone do normalnych – a takie są – to w tych zakresach musi być 5 odchyleń standardowych. Jak przedstawia to Tabela 7, dla każdego z używanych zakresów odpowiedzi można na tej podstawie wyliczyć teoretyczną wartość odchylenia standardowego dla rozkładu normalnego, po prostu dzieląc rozstęp przez pięć. Jak można to sprawdzić w tabelach, które prezentują również odchylenia standardowe obliczone dla rzeczywistych pomiarów, oszacowane ww. sposób odchylenie standardowe jest bliskie także wartościom empirycznym. Dysponując tak wyznaczonymi odchyleniami standardowymi możemy posłużyć się dobrze ugruntowanymi konwencjami dotyczącymi interpretacji różnicy wyników w odniesieniu do odchylenia standardowego.

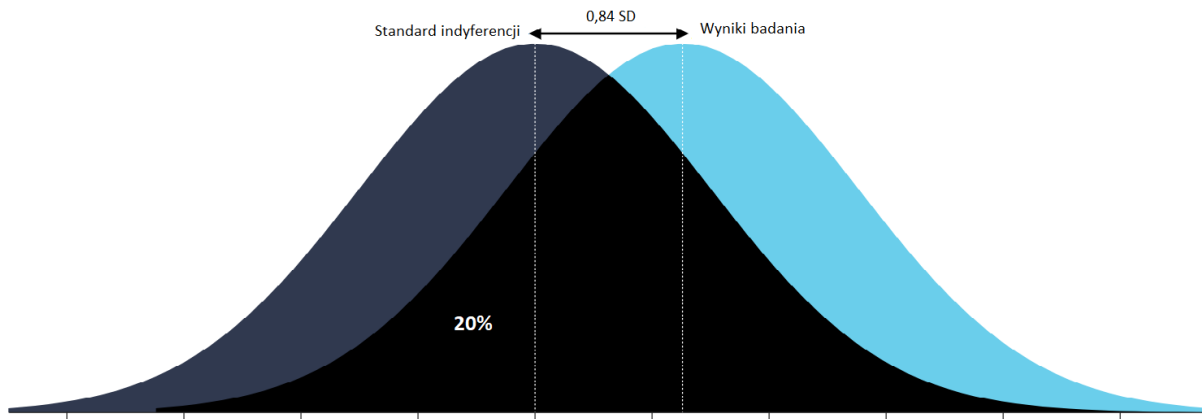
Najpierw jednak musimy uzgodnić, do jakiego wyniku będziemy odnosić pomiary (aby policzyć różnice wyników). Choć nie jest to do końca prawda, to – dla wygody opłaconej niewielkim spadkiem precyzji – przyjmijmy, że dla czynników ryzyka chcielibyśmy unikać wniosków o ich obecności a dla czynników ochronnych – o ich absencji. Co oznacza, że za punkt odsiewowy dla czynników ryzyka chcemy mieć taką wartość pomiaru, która – będąc średnią w rozkładzie odpowiedzi respondentów – jest na tyle odległa od punktu środkowego skali pomiarowej – wyniku ani niepotwierdzającego, ani niefalsyfikującego obecności ryzyka, – że jedynie niewielka część respondentów byłaby po prawej stronie punktu środkowego. Z reguły przyjmuje się, że niewielka część, to około 5% wszystkich respondentów.

Rysunek 2. Ilustracja zasady ustanowienia punktów odsiewowych dla czynników ryzyka.

Jeśli zgodzimy się na takie rozwiązanie, to wyznaczenie punktów odsiewowych staje się stosunkowo proste. Aby tylko nie więcej niż 5% osób z hipotetycznego badania miało wyniki równe lub wyższe niż wartość środkowa (punkt indyferencji), to średnia w tym hipotetycznym badaniu powinna być niższa od punktu indyferencji o 1,65 odchyleń standardowych. A to oznacza, że wnioski o nikim poziomie zagrożenia ze strony czynników ryzyka możemy formułować dla wyników średnich niższych niż 1,5 w skali czteropunktowej, 1,86 (w zaokrągleniu 1,9) w skali sześciopunktowej i 2,03 (w zaokrągleniu 2,0) w skali siedmiopunktowej (por. Tabela 1).

Podobnie rozumując, za punkt odsiewowy dla czynników ochronnych chcemy mieć taką wartość pomiaru, która – będąc średnią w rozkładzie odpowiedzi respondentów – jest na tyle odległa od punktu środkowego skali pomiarowej – wyniku ani niepotwierdzającego, ani niefalsyfikującego obecności czynnika ochronnego, – że jedynie niewielka część respondentów byłaby po lewej stronie punktu środkowego. Z reguły przyjmuje się, że dla pozytywnych efektów niewielka część, to około 20% wszystkich respondentów, tzn., że 80% będzie miało wyniki wyższe od punktu indyferencji – będzie w mniejszym lub większym stopniu chroniona.

Rysunek 3. Ilustracja zasady ustanowienia punktów odsiewowych dla czynników ochronnych.

Aby tylko nie więcej niż 20% osób z hipotetycznego badania miało wyniki równe lub niższe niż wartość środkowa (punkt indyferencji) czynnika ochronnego, to średnia w tym hipotetycznym badaniu powinna być wyższa od punktu indyferencji o 0,84 odchylenia standardowego. A to oznacza, że wnioski o wystarczającym poziomie ochrony możemy formułować dla wyników średnich wyższych niż 3,00 w skali czteropunktowej (por. Tabela 1).

Tabela 1.

Wprowadzenie punktów odsiewowych dla skal odpowiedzi o różnych zakresach

Zakres skali	Minimum (a)	Maksimum (b)	Wartość środkowa skali (c = (b+a)/2)	Rozstęp (d = b-a)	Teoretyczne SD (e = d/5)	Punkt odsiewowy dla czynników	
						ryzyka (c-1,645e)	ochronnych (c+0,84e)
1-4	1	4	2,5	3	0,6	> 1,5	< 3,0
0-4	0	4	2	4	0,8	>0,7	< 2,7
1-5	1	5	3	4	0,8	>2,5	<4,0

4. Wyniki analizy

A. Uczniowie

Opis skal (wskaźników) użytych do diagnozy uczniów:

1. Czynniki ułatwiające bądź ułatwiające przejście ze szkoły do pracy (*School to work transition*)

- a) Poczucie własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych – ten wskaźnik pokazuje w jakim stopniu uczniowie mają przekonanie, że poradzą sobie z decyzjami dotyczącymi ich przyszłej kariery.
- b) Poczucie własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu uczniowie są pewni, że poradzą sobie z różnymi zadaniami związanymi z funkcjonowaniem na rynku pracy.

Badania wskazują, że im więcej poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych oraz w zakresie kompetencji zawodowych, tym łatwiej uczniowie radzą sobie na rynku pracy (McWhirter et al., 2000)

- c) Postrzeganie edukacyjnych barier – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu uczniowie postrzegają różne przeszkody w uzyskiwaniu dobrych wyników w nauce. Badania wskazują, że im częściej dostrzegamy różne bariery edukacyjne, tym gorzej uczniowie radzą sobie w szkole i na rynku pracy (McWhirter et al., 2000).

2. Wsparcie uzyskiwane od rodziny w zakresie rozwoju zainteresowań zawodowych – w jakim stopniu uczniowie postrzegają, że rodzina wspiera ich zainteresowania dotyczące rynku pracy

3. Postawy wobec szkoły i nauki:

- a) Motywacja osiągnięć – wskaźnik tego, jak mocno stara się uczeń uzyskać dobre wyniki w nauce;
- b) Poczucie przynależności (do szkoły) – wskaźnik tego, w jakim stopniu uczeń postrzega się jako istotna część środowiska szkolnego;
- c) Umiejętności społeczne w szkole – wskaźnik dobrego radzenia sobie w środowisku społecznym szkoły,

Badania wskazują, że wszystkie trzy wskaźniki są pozytywnie związane z uzyskiwaniem dobrych wyników w szkole oraz rozwojem kariery zawodowej (Lapan et al., 2017; Bağlama & Uzunboylu, 2017)

4. Wiedza na temat rynku pracy – ilość pozytywnych odpowiedzi na 6 pytań dotyczących rynku pracy;

5. Intensywność zajęć w ramach doradztwa zawodowego – przeciętna ilość różnych aktywności, które w których uczestniczy uczeń w ramach doradztwa zawodowego

6. Chęć uczestniczenia z zajęć z doradztwa – chęć uczestniczenia w zajęciach z doradztwa zawodowego (skala od 1- zdecydowanie nie, do 4 - zdecydowanie tak).

Dane zawarte w tabeli A.1 pokazują, jak rozkładają się średnie dla poszczególnych wskaźników, których ze względu na zmianę formy odpowiedzi nie możemy porównać z wynikami z 2020 roku.

Ogólny rozkład wyników dla badanych uczniów mieści się bardzo blisko hipotetycznego punktu odniesienia. Dla skali od 1 do 5 ten punkt wynosi 3. Z kolei postrzeganie edukacyjnych barier układa się w okolicach punktu odniesienia, tzn. 2,5.

Tabela A.1

Poczucie własnej skuteczności oraz postrzeganie edukacyjnych barier u uczniów (N = 1069)

Czynniki	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Postrzeganie poczucia własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych '21	0,78	4	1 – 5	3,19	0,20	1,04
Postrzeganie poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych '21	0,75	5	1 – 5	3,14	0,15	1,00
Postrzeganie edukacyjnych barier '21	0,83	10	1 – 4	2,44	0,10	0,56

Dane zawarte w tabeli A.2 wskazują, że z wyjątkiem jednego obserwowanego parametru, wyniki badań z 2020 roku niewiele różnią się od wyników z roku 2021. Tym wyjątkiem jest intensywność zajęć z doradztwa zawodowego. Wyniki wskazują na znaczący wzrost intensywności tego typu zajęć. Ten wynik wskazuje na istotną, pozytywną zmianę w tym zakresie. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że podobnie jak w 2020 roku prawie wszystkie wyniki układają się w okolicach punktu odniesienia bądź minimalnie powyżej tego punktu. Jedynym wyjątkiem pozostaje wiedza na temat rynku pracy. Wskaźnik ten układa się nieco gorzej od punktu odniesienia (dla skali od 0 do 6 ten punkt wynosi – 3). Warto również zauważyć, że rzetelność zastosowanych skal układa się wszędzie na wysokim poziomie, co oznacza, że mamy do czynienia z rzetelnymi sposobami pomiaru.

Tabela A.2

Postrzeganie otrzymywanego wsparcia, motywacji osiągnięć, poczucia przynależności do szkoły oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (N = 1069). Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku

Czynniki	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Wsparcie uzyskiwane od rodziny '21	0,86	5	1-4	2,70	0,32	0,66
Wsparcie uzyskiwane od rodziny '20	0,85	5	1-4	2,61	0,18	0,70
Motywacja osiągnięć '21	0,87	4	1-4	2,72	0,34	0,70
Motywacja osiągnięć '20	0,87	4	1-4	2,75	0,38	0,71
Poczucie przynależności do szkoły '21	0,88	5	1-4	2,60	0,15	0,69
Poczucie przynależności do szkoły '20	0,88	5	1-4	2,77	0,40	0,73
Umiejętności społeczne w szkole '21	0,76	4	1-4	2,78	0,45	0,64
Umiejętności społeczne w szkole '20	0,76	4	1-4	2,85	0,56	0,65
Wiedza na temat rynku pracy '21		6	0-6	2,82	0,15	1,18
Wiedza na temat rynku pracy '20		6	0-6	2,79	0,18	1,14
Intensywność zajęć z doradztwa zawodowego '21		10	0-10	7,56	1,15	2,44
Intensywność zajęć z doradztwa zawodowego '20		10	0-10	5,60	0,26	2,58
Chęć uczestniczenia w zajęciach z doradztwa '21		1	1-4	2,64	0,19	0,82
Chęć uczestniczenia w zajęciach z doradztwa '20		1	1-4	2,55	0,07	0,84

Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice w zakresie:

- Postrzegania edukacyjnych barier: 2,31 dla szkół podstawowych oraz 2,47 dla ponadpodstawowych;
- Poczucia przynależności do szkoły: 2,50 dla szkół podstawowych oraz 2,63 dla ponadpodstawowych;
- - Wiedzy na temat rynku pracy: 2,59 dla klas VII oraz VIII ze szkół podstawowych oraz 2,89 dla szkół ponadpodstawowych;

Motywacja osiągnięć: 2,87 dla szkół podstawowych oraz 2,67 dla szkół ponadpodstawowych.

Większość zaobserwowanych różnic logicznie łączy się z większą dojrzałością uczniów szkół ponadpodstawowych. Jedyny wyjątek stanowi ocena motywacji osiągnięć, która układa się wyżej dla uczniów szkół podstawowych.

Wyniki z Tabeli A.3 sugerują, że w szkołach ponadpodstawowych jest zdecydowanie więcej uczniów, którzy nie posiadają informacji na temat funkcjonowania doradztwa zawodowego. Jednocześnie warto zauważyć, że w porównaniu do 2020 roku rozpoznawalność doradztwa jest wyższa. Generalnie wskazuje to na dalszą potrzebę propagowania tych zajęć na tym etapie kształcenia.

Tabela A.3

Czy w Twojej szkole jest doradztwo zawodowe? (N = 1069). Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku

Typ szkoły:	Tak	Nie	Nie wiem
Szkoły podstawowe '21	94%	1%	5%
Szkoły ponadpodstawowe '21	37%	13%	50%
Szkoły podstawowe '20	97%	1%	2%
Szkoły ponadpodstawowe '20	18%	23%	59%

Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice – podobnie jak w roku 2020.

Wyniki z tabeli A.4 stanowią pewną wskazówkę na temat „niewiedzy” uczniów szkół ponadpodstawowych na temat zajęć z doradztwa. Jedynie niespełna 60% uczniów szkół ponadpodstawowych uczestniczy w tego typu zajęciach. Wyniki z badania przeprowadzonego w 2021 roku nie różnią się znacząco od wyników z poprzedniego roku.

Tabela A.4

Czy uczestniczyłeś już w zajęciach z doradztwa zawodowego? (N = 1069). Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku

Typ szkoły:	Tak	Nie
Szkoły podstawowe '21	94%	6%
Szkoły ponadpodstawowe '21	58%	42%
Szkoły podstawowe '20	99%	1%
Szkoły ponadpodstawowe '20	50%	50%

Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice.

Rozkład wyników na temat szans kontynuowania nauki bądź podjęcia wymarzonej pracy jest relatywnie korzystny. Ocena szans zarówno w szkołach podstawowych, jak i ponadpodstawowych przekracza 50%. Fakt ten należy ocenić pozytywnie. Wynik ten jest porównywalny z wynikami uzyskanymi w roku 2020.

Jak myślisz, jakie jest szansa, że p zakończeniu tej szkoły uda Ci się kontynuować naukę w wymarzonej przez Ciebie szkole lub podjąć wymarzoną pracę?

Szansa wynosi:

- 65,7% dla szkół podstawowych (wynik w 2020 - 61,9%)
- 61,9 dla szkół ponadpodstawowych (wynik w 2020 - 62,0%)

Równie korzystnie rozkładają się opinie uczniów dotyczące postrzegania wpływu na rozwój swojej kariery (kontynuacji nauki bądź podjęcia pracy). Zarówno w przypadku uczniów szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych wskaźnik dla kategorii „ja sam” przekracza 50%. Z badań wynika, że sporą część kontroli nad dalszą karierą uczniów posiadają również rodzice (patrz tabela 5A), co na tym etapie życia wydaje się naturalne.

Tabela A.5

Kto Twoim zdaniem ma decydujący wpływ na to, aby w przyszłości kontynuować naukę w wymarzonej szkole/uczelni lub podjąć wymarzoną pracę? (N = 1069). Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.

Typ szkoły:	Rodzice	Ja sam	Inne czynniki
Szkoły podstawowe '21	33,5%	56,9%	9,6%
Szkoły ponadpodstawowe '21	22,9%	64,9%	12,2%
Szkoły podstawowe '20	30,5%	58,2%	11,3%
Szkoły ponadpodstawowe '20	20,7%	65,9%	13,4%

Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice

Jak wynika z danych zawartych w tabeli A.6 oceny ważności poszczególnych kompetencji nie różnią się znacząco w badaniach wykonanych w 2020 oraz 2021 roku. Tylko w zakresie przywództwa i liderstwa nie występują różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. W pozostałych przypadkach wyższe oceny kompetencji występują w szkołach ponadpodstawowych.

Tabela A.6

Jakie kompetencje uznajesz za niezbędne, aby w przyszłości dobrze sobie radzić na rynku pracy? Proszę zaznaczyć w każdym z wierszy jedną odpowiedź? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.

Zakres skali 1-4; (N = 1069)

Kompetencje:	Średnia	SD
Kreatywność '21	3,36	0,67
Kreatywność '20	3,44	0,68
Współpraca w zespole '21	3,38	0,68
Współpraca w zespole '20	3,45	0,68
Komunikacja z innymi ludźmi '21	3,46	0,65
Komunikacja z innymi ludźmi '20	3,55	0,62
Radzenie sobie ze stresem '21	3,47	0,63
Radzenie sobie ze stresem '20	3,50	0,66
Łatwe przystosowanie się do zmian '21	3,32	0,66
Łatwe przystosowanie się do zmian '20	3,34	0,70
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków '21	3,42	0,65
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków '20	3,48	0,70
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw '21	3,42	0,65
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw '20	3,48	0,65
Inteligencja emocjonalna '21	3,23	0,71
Inteligencja emocjonalna '20	3,29	0,77
Podejmowanie decyzji '21	3,45	0,62
Podejmowanie decyzji '20	3,54	0,62
Przywództwo i liderstwo '21	3,01	0,76

Zdaniem badanych uczniów najlepszym źródłem informacji o zajęciach i konsultacjach z zakresu doradztwa zawodowego są nauczyciele. Zdecydowanie najniższym – inni uczniowie. Pozostałe wyniki oscylują w granicach punktu odniesienia (2,5). Tylko w zakresie FB występują różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Starsi uczniowie bardziej wierzą w FB (2,48) niż młodsi (2,37). Różnice te są jednak relatywnie niewielkie.

Tabela A.7

Skąd Twoim zdaniem można dowiedzieć się o propozycji zajęć i konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego? (N = 1069). Dane z 2021 roku.

Media:	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Strona internetowa szkoły	1-4	2,61	0,16	0,77
Strona FB szkoły	1-4	2,46	0,06	0,77
Dziennik elektroniczny	1-4	2,79	0,43	0,74
Nauczyciele	1-4	2,94	0,67	0,70
Inni uczniowie	1-4	1,86	1,09	0,57
Inne	1-4	2,61	0,32	0,77

B. Wychowawcy – nauczyciele

Opis skal (wskaźników) użytych do diagnozy nauczycieli:

1. **Poczucie skuteczności w doradztwie zawodowym** - ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele są pewni, że poradzą sobie z różnymi aspektami doradztwa zawodowego.
2. **Poczucie wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym** – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele czują, że mogą wywierać wpływ na metodykę prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego.
3. **Poczucie rozwoju kompetencji u uczniów** – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele są przekonani o rozwoju kompetencji u uczniów.

Dane zawarte w tabeli B.1 pokazują, że typ szkoły stanowi istotny czynnik różnicujący działania nauczycieli w badaniu przeprowadzonym w 2021 roku. Podobne różnice występowały w badaniu przeprowadzonym w roku 2020 jak rozkładają się działania nauczycieli w zakresie doradztwa zawodowego. Różnice pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych wskazują na relatywnie mniejsze zaangażowanie nauczycieli szkół podstawowych z klas I-III.

Tabela B.1

Czy w codziennej pracy dydaktycznej podejmuje Pan/Pani działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego (N = 283)

Typ szkoły:	Nie	Tak, w pewnym zakresie	Tak, często
Szkoły podstawowe I-III '21	28%	60%	12%
Szkoły podstawowe IV-VIII '21	10,5%	57,9%	31,6%
Szkoły ponadpodstawowe '21	8,8%	64,2%	27%
Szkoły podstawowe '20	22,1%	61,8%	16,1%
Szkoły ponadpodstawowe '20	11,9%	65,7%	22,4%

Dane zawarte w tabeli B.2 wskazują powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia. Okazuje się, że rozkład wyników jest bardzo podobny jak w roku 2020. Relatywnie najrzadziej wymieniany jest powód „Jestem zbyt zajęty...”. Pozostałe powody układają się na porównywalnym poziomie (mediana=3).

Tabela B.2

*Powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego
Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku
Zakres skali 1-4; (N = 27).*

	Średnia 2020	Średnia 2021
Powody:		
Jestem zbyt zajęty powierzonymi obowiązkami, brakuje mi czasu	2,24	2,33
Uważam, że nie mam wystarczającej wiedzy na ten temat	2,84	3,11
Brakuje mi przygotowania metodycznego na temat doradztwa zawodowego	2,96	3,33
Prowadzę zajęcia z przedmiotów, które nie mają żadnego związku z tą tematyką	3,02	3,04
W sumie – powody	2,76	3,00

Wyniki badania przeprowadzonego w 2021 roku wskazują, że w grupie nauczycieli nadal korzystnie układają się wskaźniki dla poszczególnych postaw wobec doradztwa zawodowego (patrz tabela B.3). Dwa wskaźniki, dotyczące poczucia skuteczności w doradztwie zawodowym oraz poczucia rozwoju kompetencji u uczniów układają się nadal powyżej hipotetycznego punktu odniesienia (2,5). Na tym tle nieco mniej korzystniej wypada wskaźnik poczucia wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym, który kształtuje się na poziomie punktu odniesienia (2,5). Warto zauważyć, że nie odgrywa tu żadnej roli zróżnicowanie nauczycieli wynikające z pracy w klasach I-III, IV-VIII oraz na poziomie ponadpodstawowym.

Tabela B.3

Postawy nauczycieli wobec doradztwa zawodowego Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku
Zakres skali 1-4 (N = 211).

	Średnia 2020	Średnia 2021
Powody:		
Poczucie skuteczności w doradztwie zawodowym	2,83	2,88
Poczucie wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym	2,42	2,58
Poczucie rozwoju kompetencji u uczniów	3,31	3,21

Przegląd odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące rozwoju kompetencji (tabela B.4) wskazuje, że jeżeli chodzi o ocenę rozwoju konkretnych kompetencji, to nie występują istotne różnice pomiędzy wynikami osiągniętymi w roku 2020 oraz 2021. Jedyna kompetencja, której postrzeganie zależy od poziomu nauczania to współpraca w zespole. Nauczyciele ze szkoły podstawowej mają poczucie, że w wyrażnie większym stopniu rozwijają ją niż nauczyciele ze szkół ponadpodstawowych. Z danych zebranych w 2021 roku wynika, że relatywnie najslabiej rozwijane jest w szkole Przywództwo i liderstwo.

Tabela B.4

Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje są rozwijane w czasie prowadzonych przez Pana/Panią zajęć dydaktycznych? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku
Zakres skali 1-4 (N = 211)

	Średnia 2020	Średnia 2021
Działania:		
Kreatywność	3,34	3,33
Współpraca w zespole	3,44	3,34
Komunikacja z innymi ludźmi	3,47	3,35
Radzenie sobie ze stresem	3,17	3,17
Łatwe przystosowanie się do zmian	3,07	3,06
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków	3,35	3,29
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw	3,31	3,27
Inteligencja emocjonalna	3,24	3,12
Podejmowanie decyzji	3,35	3,23
Przywództwo i liderstwo	-	2,96

Przegląd odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące kluczowych działań wobec uczniów (tabela B.5) wskazuje, że nie ma większych różnic pomiędzy preferencjami nauczycieli badanych w 2020 oraz 2021 roku. Nie ma również większego znaczenia, na jakim poziomie edukacji uczą badani nauczyciele.

Tabela B.5

Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy?). Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku. Zakres skali 1-4 (N = 211)

	Średnia 2020	Średnia 2021
Działania:		
Praca nad potencjałem – określenie mocnych i słabych stron	3,44	3,40
Poszerzenie wiedzy o rynku pracy i aktywności zawodowej	3,24	3,26
Pomoc w określaniu celów zawodowych	3,17	3,23
Spotkania z potencjalnymi pracodawcami	3,13	3,08
Organizowanie praktyk zawodowych	3,05	3,04
Organizowanie staży zawodowych	3,05	3,01
Rozwój konkretnych kompetencji, np. pomoc w przygotowaniu CV	3,23	3,21
Pomoc w rozwoju ogólnego poczucia skuteczności zawodowej u ucznia	3,15	3,15
Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce	3,35	3,31
Rozwój umiejętności społecznych ucznia	3,50	3,40
Rozwój przekonań ucznia na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie	3,48	3,43

Seria trzech pytań o ofertę szkoły dla uczniów wykazała (patrz tabela B.6), że w zakresie wszystkich form wykorzystania czasu wolnego nie ma istotnych różnic pomiędzy wynikami badań przeprowadzonych w roku 2020 oraz 2021. Występują natomiast pewne istotne różnice pomiędzy nauczycielami, w zależności od poziomu nauczania. Zajęcia dodatkowe i koła zainteresowań oferowane są najczęściej zdaniem nauczycieli klas IV-VIII. Kluby dyskusyjne – zdaniem nauczycieli szkół ponadpodstawowych.

Tabela B.6

Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii nauczycieli uzyskanych w badaniach w 2020 oraz 2021 roku.

Zakres skali 1-4 (N = 211)

Zajęcia dodatkowe

	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2021	0,0%	0,5%	8,1%	62,1%	29,4%
2020	0,0%	1,7%	6,8%	59,8%	31,6%
Koła zainteresowań:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2021	0,0%	0,9%	12,8%	62,6%	23,7%
2020	0,0%	1,3%	14,1%	56,4%	28,2%
Kluby dyskusyjne:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2021	0,0%	2,4%	46,4%	49,3%	10,9%
2020	0,0%	1,7%	52,6%	32,5%	13,2%

Jak ilustruje to tabela B.7, zdecydowana większość nauczycieli uważa, że oferta szkoły dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia. Nie ma tu istotnych różnic pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz pomiędzy wynikami badań z 2020 oraz 2021 roku.

Tabela B.7

Czy uważa Pan/Pani, że w Pana/Pani szkole oferta dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia? (N = 211)

	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
Odsetki ogółem '21	2,8%	28,9%	56,9%	11,4%
Odsetki ogółem '20	1,3%	25,6%	57,7%	15,4%

Większość nauczycieli wie, czy u nich w szkole zatrudniony jest doradca zawodowy (77,3%). Zdaniem ponad połowy badanych nauczycieli (57%) – doradca zawodowy jest zatrudniony. Niestety prawie nikt nie wie w jakiej formie oraz na jaki wymiar etatu zatrudniony jest doradca.

Okolo 30% badanych nauczycieli nie wie, czy w szkolnym planie lekcji wyodrębnione są lekcje doradztwa zawodowego. Zdaniem 39,5% nauczycieli lekcje tego typu są wyodrębnione w ramach planowania siatki zajęć bądź w inny sposób (21%).

Rozkład opinii na temat wprowadzania elementów doradztwa zawodowego podczas lekcji jest bardzo zróżnicowany. Zdaniem 37,8% badanych – większość nauczycieli stara się to robić w ramach prowadzonych przez siebie przedmiotów; co czwarty badany nic nie wie na ten temat.

Większość nauczycieli nic nie wie o Wewnętrzzkolnym Systemie Doradztwa Zawodowego (58,4%). Zdaniem 36,6% badanych – taki system funkcjonuje, według 5% - nie funkcjonuje. Spośród tych nauczycieli, którzy wiedzą o funkcjonowaniu Wewnętrzzkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego, prawie wszyscy uważają, że nauczyciele włączają się w jego tworzenie (85,1%). Większość również uważa, że System ten jest aktywnie realizowany przez nauczycieli (65,5%). Prawie wszyscy nauczyciele znający ten system przyznają, że w Systemie można znaleźć wskazówki, w jaki sposób można wprowadzać elementy doradztwa (89,7%).

Bardzo zróżnicowana jest wiedza badanych nauczycieli o Sopotkim Modelu Doradztwa Zawodowego „Przystanek Praca”. Niespełna 27% badanych zna ten model i zapoznało się z nim, 39,9% wie o tym modelu, ale jeszcze się z nim nie zapoznało, a mniej więcej co trzeci badany nauczyciel nie wie nic o istnieniu tego modelu (33,2%).

Na pytanie „Jakie metody i narzędzia stosuje/wykorzystuje Pan/Pani w pracy?” odpowiedziało zaledwie dwoje nauczycieli – doradców zawodowych. W związku z powyższym zrezygnowano z analizy ilościowej tych wyników.

D. Rodzice

Do badania opinii rodziców użyto wskaźników z ankiet dla uczniów i nauczycieli. Takie krzyżowe zadawanie pytań z różnych punktów widzenia umożliwia dokonanie ciekawych porównań.

Dane zawarte w tabeli C.1 pokazują jak rozkładają się średnie dla poszczególnych wskaźników, których użyliśmy w badaniu rodziców. Ogólny rozkład wyników dla badanych rodziców należy ocenić pozytywnie. Kolor zielony oznacza, że wszystkie wskaźniki układają się powyżej hipotetycznego punktu odniesienia, tj. powyżej 2,5. Z kolei dla barier edukacyjnych wynik ten jest istotnie niższy od punktu odniesienia.

Podobnie jak w badaniach wykonanych w 2020 roku Interesujące jest porównanie odpowiedzi uczniów i ich rodziców. Porównanie wyników dotyczących wsparcia od rodziny wskazuje, że przekonania rodziców są bardziej pozytywne niż przekonania uczniów. Różnice konsekwentnie wskazują, że rodzice mają upożytywniony obraz wsparcia, które dają swoim dzieciom; bardziej pozytywnie niż uczniowie postrzegają również bariery edukacyjne, z którymi boryka się młodzież.

Tabela D.1

Postrzeganie własnego wsparcia, poczucia skuteczności u dzieci oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (N = 516)

Czynniki	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Wsparcie udzielane dziecku '21	0,87	5	1-4	3,23	1,34	0,48
Wsparcie udzielane dziecku '20	0,87	5	1-4	3,26	1,36	0,51
Postrzeganie u dzieci poczucia własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych '21	0,78	4	1 – 5	2,70	0,36	0,52
Postrzeganie u dzieci poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych '21	0,75	4	1 – 5	2,76	0,49	0,45
Postrzeganie edukacyjnych barier '21	0,77	10	1 – 4	2,16	0,66	0,41

Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.1 rodzice konsekwentnie uważają w obydwu badaniach (przeprowadzonych w 2020 oraz 2021 roku), że udzielają wsparcia swojemu dziecku. Nieco mniej optymistycznie postrzegają u własnych dzieci poczucie własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych oraz w podejmowaniu decyzji zawodowych. Przeciętny wynik niewiele się jednak różni od punktu środkowego skali pomiarowej, który wynosi w tym przypadku 2,5. Podobnie jest z postrzeganiem barier edukacyjnych. Wysokość tego parametru – 2,16 mieści się w pobliżu punktu środkowego skali pomiarowej (2,5). Jak widzimy to w przypadku konkretnych edukacyjnych barier (patrz tabela C.2) największe obawy wśród badanych rodziców budzi „przestarzały program nauczania”. Wydaje się, że nie jest to jednak barier, która zależy od konkretnej szkoły lub samorządu. Barię postrzeganą przez rodziców jako najmniej dotkliwą jest „brak talentu” własnych dzieci.

Tabela D.2

Proszę ocenić co przeszkadza Pana/Pani dziecku w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce
Zakres skali 1-4, (N = 516)

Bariery w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce:	Średnia	SD
brak talentu	1,62	0,64
brak motywacji	2,36	0,87
zbyt dużo stresu w szkole	2,48	0,79
przestarzały program nauczania	2,84	0,82
brak perspektyw na przyszłość	2,11	0,68
niska samoocena	2,35	0,79
Zbyt duża pewność siebie	1,89	0,53
problemy językowe z wysłowieniem się na dany temat	1,98	0,71
brak pozytywnych wzorców w najbliższym otoczeniu	1,78	0,56
niechęć do planowania przyszłości	2,05	0,64

Porównanie ocen „kluczowości” poszczególnych działań wspierających uczniów wykazuje (patrz tabela C.3), że opinie rodziców nie zmieniły się względem badania wykonanego w 2020 roku. Generalnie wszystkie działania przedstawione rodzicom wydają się im ważne. Relatywnie największą wagę przywiązują do pracy nad potencjałem ucznia, relatywnie najmniejszą – spotkania z potencjalnymi pracodawcami.

Tabela D.3

Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.

Zakres skali 1-4; (N = 516)

Działania:	Średnia	SD
Praca nad potencjałem – określenie mocnych i słabych stron '21	3,40	0,69
Praca nad potencjałem – określenie mocnych i słabych stron '20	3,42	0,74
Poszerzenie wiedzy o rynku pracy i aktywności zawodowej '21	3,26	0,68
Poszerzenie wiedzy o rynku pracy i aktywności zawodowej '20	3,24	0,70
Pomoc w określaniu celów zawodowych '21	3,22	0,67
Pomoc w określaniu celów zawodowych '20	3,20	0,71
Spotkania z potencjalnymi pracodawcami '21	3,13	0,64
Spotkania z potencjalnymi pracodawcami '20	3,13	0,80
Organizowanie praktyk i staży zawodowych '21	3,09	0,76
Organizowanie praktyk i staży zawodowych '20	3,20	0,79
Rozwój konkretnych kompetencji, np. pomoc w przygotowaniu CV '21	3,10	0,76
Rozwój konkretnych kompetencji, np. pomoc w przygotowaniu CV '20	3,23	0,75
Pomoc w rozwoju ogólnego poczucia skuteczności zawodowej u ucznia '21	3,22	0,68
Pomoc w rozwoju ogólnego poczucia skuteczności zawodowej u ucznia '20	3,19	0,71

Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce '21	3,31	0,65
Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce '20	3,27	0,71
Rozwój umiejętności społecznych ucznia '21	3,37	0,63
Rozwój umiejętności społecznych ucznia '20	3,36	0,68
Rozwój przekonań ucznia na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie '21	3,39	0,66
Rozwój przekonań ucznia na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie '20	3,45	0,71

Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.4, ocena stopnia, w jakim konkretne kompetencje rozwijane są w szkole nie zmieniała się znacząco pomiędzy rokiem 2020 a 2021. Zarysowała się jedynie delikatna tendencja zniżkowa, tzn. opinie z roku 2021 są nieco mniej optymistyczne niż opinie z roku 2020. Wydaje się, że należy to łączyć ze sposobem prowadzenia zajęć szkolnych w ostatnim roku szkolnym. Relatywnie najsilniej rodzice wierzą, że szkoła uczy współpracy w zespole, relatywnie najstabiliej w to, że uczy radzenia sobie ze stresem.

Tabela D.4

Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje Pana/Pani dziecka są rozwijane w szkole?

Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.

Zakres skali 1-4; (N = 516)

Kompetencje:	Średnia	SD
Kreatywność '21	2,60	0,76
Kreatywność '20	2,79	0,73
Współpraca w zespole '21	2,86	0,71
Współpraca w zespole '20	3,05	0,67
Komunikacja z innymi ludźmi '21	2,84	0,70
Komunikacja z innymi ludźmi '20	3,03	0,64
Radzenie sobie ze stresem '21	2,31	0,78
Radzenie sobie ze stresem '20	2,46	0,72
Łatwe przystosowanie się do zmian '21	2,39	0,71
Łatwe przystosowanie się do zmian '20	2,52	0,67
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków '21	2,68	0,70
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków '20	2,76	0,68
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw '21	2,56	0,73
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw '20	2,67	0,68
Inteligencja emocjonalna '21	2,44	0,74
Inteligencja emocjonalna '20	2,61	0,70
Podejmowanie decyzji '21	2,56	0,72
Podejmowanie decyzji '20	2,68	0,67
Przywództwo i liderstwo '21	2,33	0,70

Jak wynika z danych zebranych w tabeli C.5 rozkłady opinii na temat wsparcia szkoły w organizacji atrakcyjnych form wykorzystania czasu wolnego są nieco mniej korzystne w roku 2021. Odsetki odpowiedzi tak i zdecydowanie tak są niższe w każdej z trzech kategorii, np. o ile w roku 2020 ponad

70% badanych rodziców uważało, że szkoła oferuje zajęcia dodatkowe, o tyle w roku 2021 odsetek ten wynosi 50%.

Tabela D.5

Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii rodziców uzyskanych w badaniach w 2020 oraz 2021 roku. Zakres skali 1-4 (N = 516)

Zajęcia dodatkowe					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2021	12,6%	9,7%	21,3%	45,7%	4,3%
2020	7,6%	4,9%	15,3%	59%	13,3%
Koła zainteresowań:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2021	15,9	9,1%	26,2%	39,9%	8,9%
2020	12,3	5,4%	20,6%	49,5%	12,2%
Kluby dyskusyjne:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2021	26,7%	11,8%	33,5%	23,6%	4,3%
2020	28,7	8,6%	28,8%	27,4%	6,5%

5. Bibliografia

Bibliografia:

Baglama, B., & Uzunboylu, H. (2017). The relationship between career decision-making self-efficacy and vocational outcome expectations of preservice special education teachers. *South African Journal of Education*, 37(4), 1–11. <https://doi.org/10.15700/saje.v37n4a1520>

Lapan, R. T., Poynton, T., Marcotte, A., Marland, J., & Milam, C. M. (2017). College and Career Readiness Counseling Support Scales. *Journal of Counseling and Development*, 95(1), 77–86. <https://doi.org/10.1002/jcad.12119>

McWhirter, E. H., Rasheed, S., & Crothers, M. (2000). The effects of high school career education on social-cognitive variables. *Journal of Counseling Psychology*. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.3.330>

6. Spis tabel

Tabela A.1 Poczucie własnej skuteczności oraz postrzeganie edukacyjnych barier u uczniów	10
Tabela A.2 Postrzeganie otrzymywanego wsparcia, motywacji osiągnięć, poczucia przynależności do szkoły oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców. Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku	10
Tabela A.3 Czy w Twojej szkole jest doradztwo zawodowe? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku	11
Tabela A.4 Czy uczestniczyłeś już w zajęciach z doradztwa zawodowego? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.....	11
Tabela A.5 Kto Twoim zdaniem ma decydujący wpływ na to, aby w przyszłości kontynuować naukę w wymarzonej szkole/uczelni lub podjąć wymarzoną pracę? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.....	12
Tabela A.6 Jakie kompetencje uznajesz za niezbędne, aby w przyszłości dobrze sobie radzić na rynku pracy? Proszę zaznaczyć w każdym z wierszy jedną odpowiedź? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.	13
Tabela A.7 Skąd Twoim zdaniem można dowiedzieć się o propozycji zajęć i konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego? Dane z 2021 roku.	13
Tabela B.1 Czy w codziennej pracy dydaktycznej podejmuje Pan/Pani działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego	14
Tabela B.2 Powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego	14
Tabela B.3 Postawy nauczycieli wobec doradztwa zawodowego Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku	15
Tabela B.4 Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje są rozwijane w czasie prowadzonych przez Pana/Panią zajęć dydaktycznych? Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku	15
Tabela B.5 Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy?. Porównanie wyników badania z 2020 oraz z 2021 roku.	16
Tabela B.6 Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii nauczycieli uzyskanych w badaniach w 2020 oraz 2021 roku.	17
Tabela B.7 Czy uważa Pan/Pani, że w Pana/Pani szkole oferta dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia?	17
Tabela C.1 Postrzeganie własnego wsparcia, poczucia skuteczności u dzieci oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców.....	19
Tabela C.2 Proszę ocenić co przeszkadza Pana/Pani dziecku w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce	20
Tabela C.3 Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.....	20
Tabela C.4 Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje Pana/Pani dziecka są rozwijane w szkole? Porównanie opinii rodziców w badaniu z 2020 oraz 2021 roku.	21
Tabela C.5 Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii rodziców uzyskanych w badaniach w 2020 oraz 2021 roku. Zakres skali 1-4	22

7. Spis załączników

Załącznik 1. Ankieta uczniów Szkoły Podstawowej - klasy IV-VI

Załącznik 2. Ankieta uczniów Szkoły Podstawowej - klasy VII-VIII

Załącznik 3. Ankieta uczniów Szkół Ponadpodstawowych

Załącznik 4. Ankieta pracowników Szkół Podstawowych – klasy I-III

Załącznik 5. Ankieta pracowników Szkół Podstawowych – klasy IV-VIII

Załącznik 6. Ankieta pracowników Szkół Ponadpodstawowych

Załącznik 7. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy I-III

Załącznik 8 Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy IV-VI

Załącznik 9. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy VII-VIII

Załącznik 10. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Ponadpodstawowych